

Forstå og løs problemer i historiefaget!

Et nyt krav i læreplanen er, at eleverne skal "opnå indsigt i, hvordan historiefaget kan medvirke til at forstå og løse problemer i nutiden". Det giver fremragende muligheder for, at eleverne kan arbejde undersøgende og innovativt skabende, og for refleksioner om, i hvilken grad vi kan lære af historien. Her får du tips til, hvordan du kan inddrage 'anvendt historie' i din undervisning.

Hvorfor skal du lade dele af sin undervisning tage udgangspunkt i aktuelle problemer og bruge dem som afsæt til at undersøge fortiden? Det simple svar er selvfølgelig, at det skal du, fordi det står i læreplanen. Et bedre svar er, at det skal du, fordi denne tilgang, som man kan kalde 'anvendt historie', fordi den fokuserer på historiefagets nytteværdi, har en række didaktiske potentialer. For det første er finder mange elever det langt mere relevant og motiverende, når en historisk undersøgelse forankres i nutiden, så meningen med at skabe sig en forståelse af fortiden bliver tydelig. For det andet bidrager tilgangen til elevernes dannelse i den forstand, at det at løse problemer handler om at træffe valg og at arbejde med sigte på at handle i sin omverden. Endelig aktiverer 'anvendelsesperspektivet' en nogle helt centrale aspekter i faget: At forstå nutidige problemer i lyset af historien kræver kritisk undersøgelse af fortiden (kildekritik) og refleksion over, hvorledes handlinger i fortiden kan bruges som læremester i vores egne valg (historiebrug og historiebevidsthed).

Teaser og grundstruktur

Men hvordan kan du så gribe arbejdet an? Er det første gang dit hold støder på 'anvendt historie' i undervisningen, kan det være en idé at starte med nogle indledende overvejelser om det at lære af historien. En simpel internetsøgning på "lære af historien" eller "gentage fortidens fejl" kan fx få pointer frem om, hvor udbredt tanken om at anvende fortiden som læremester er. Som nogle af søgeresultaterne lægger op til, vil det desuden være oplagt allerede her indledningsvis at reflektere over de faldgruber, der kan ligge i at trække alt for simple paralleller mellem nutid og fortid.

En arbejdsproces i forløb med fokus på "at forstå og løse problemer i nutiden" kan med fordel tænkes ud fra en grundstruktur med de elementer, som en sådant arbejde lægger op til:

- 1) en indkredsning af et problem i NUTIDEN
- 2) en historisk undersøgelse med henblik på at forstå FORTIDIGE FORHOLD med relevans for problemet
- 3) udarbejdelse af bud på NUTIDIGE PROBLEMLØSNINGER, der peger mod fremtiden.

Det kan således i nogle tilfælde give god mening at opbygge et helt forløb med en nutid-fortid-nutid-struktur, fx hvis du vil lade dine elever arbejde med en nutidig storpolitisk konflikt. Men du kan selvfølgelig også lade mindre dele af forløb følge grundstrukturen eller tænke elementerne mere frit, fx hvis du vil have sine elever til at arbejde i iterative designprocesser.

Globale konflikter og udfordringer

Der er naturligvis mange nutidige problemer at give sig i lag med, men nogle af de mest oplagte er selvfølgelig nogle af de internationale konflikter og udfordringer, der fylder i mediebilledet, og som derfor også ofte finder vej til vores undervisning. Pt. kunne det eksempelvis være Syrien, Vestens forhold til Rusland, Brexit, USA vs. Kina, Arktis, Korea, Iran og Israel-Palæstina. Et forløb om sidstnævnte kunne følge strukturen ovenfor og starte med en indkredsning af situationen i Israel-Palæstina og regionen i dag for

derefter på klassisk vis at undersøge udviklingen i konflikten. Hvad der skal undersøges, skal styres af hensynet til, at eleverne i forløbets tredje fase skal være i stand til at reflektere over mulige løsninger. En sådan refleksion kræver fx indsigt i: a) de centrale konfliktfelter, b) parternes kultur, selv- og verdensopfattelse, interesser og følelser, c) hvordan magt- og alliance-forholdene i regionen og globalt samt d) hvad der tidligere er gjort for at løse konflikten.

I den afsluttende fase kan elevernes udvikling af bud på løsninger tilrettelægges på forskellige måder. Fx kan du lægge op til analytisk arbejde i grupper om delaspekter af konflikten. I Israel-Palæstina-eksemplet kunne delaspekter således være: de jødiske bosættelser, Je rusalem's status, Fatah-Hamas-splittelsen, det palæstinensiske flygtningeproblem osv., og disse aspekter kunne så samles til en refleksion over, om der ved kombination af disse aspekter kunne opnås en helhedsløsning, hvor alle parter måtte give og tage.

En særlig måde at rammesætte analysen vil være at arbejde ud fra den idé om "et historisk råd". I tråd med tanken bag anvendt historie har Niall Ferguson foreslået, at regeringer bør hyre et råd af historikere, der på samme måde som Etisk råd og økonomiske eksperter skal rådgive de beslutningstagere. Den idé kan bruges her til at skabe en passende kontekst for refleksionerne. Eksempelvis kunne man stille eleverne spørgsmålet, hvad de ville rådgive Donald Trump eller FN til at gøre i Israel-Palæstina-konflikten for at sikre en endelig løsning.

Endelig kan et rollespil, hvor elevgrupper spiller de forskellige parter, der sammen skal finde en løsning, være en glimrende måde at arbejde i tredje fase. Veltilrettelagte rollespil motiverer eleverne og tvinger dem til at sætte sig dybere ind i stoffet, da de skal kunne forsvare "egne" interesser for at sikre den bedst mulige løsning. En klar fordel ved denne type kreativ proces er desuden, at eleverne i højere grad bliver opmærksomme på, at mange løsninger findes gennem processer med intens forhandling, hvor de stridende parter giver og tager, frem for at blive udtænkt som en rationelt gennemtænkt helhed.

At spejle nutiden i fortiden

Historiefagets nutidige nytteværdi ligger ikke kun i den specifikke viden, som man kan opnå ved at forstå de unikke omstændigheder ved en enkelt historisk sammenhæng. Et væsentligt element er også muligheden for at spejle nutiden i fortiden og derigennem finde mønstre eller sammenlignelige eksempler, der kan tjene som inspiration. Sådanne spejlinger kan anvendes didaktisk i kreative designprocesser, hvor udviklingen af et produkt eller en løsning på samfundsmæssige udfordringer sker ved at undersøge, hvad andre har forsøgt, og hvilke erfaringer de har gjort sig i lignende situationer.

Eksempelvis kan man forestille sig forløb – enkeltfagligt eller flerfagligt med samfundsfag – hvor eleverne havde som opgave at designe løsninger til et boligområde med integrationsproblemer. Her ville historiefaget kunne bidrage med undersøgelser af, hvilke andre danske og udenlandske byer der har haft tilsvarende problemer, hvilke løsninger man har forsøgt, og hvad forskellige interessenter mener, er konsekvenserne af initiativerne. Byernes forskellige erfaringer kan derpå bruges til at udvikle løsninger, der på bedst mulig vis adresserer de problemer, som opleves i det boligområde, eleverne arbejder med.

Her bør det bemærkes, at det ofte i projekter som dette giver mening at tænke elevernes arbejde som en iterativ proces. De skal således skiftevis undersøge et nyt historisk tilfælde og forsøge at designe et nyt forslag på baggrund af erfaringerne herfra, indtil de når til en tilstrækkelig gennemtænkt løsning baseret på alle de historiske forløb, som de har behandlet.

Dette er selvfølgelig blot en enkelt idé til et forløb, men du kan helt sikkert også bruge spejling i fortidige eksempler til at give bud på, hvordan man løser konflikter, skaber forsoning efter konflikter, finder løsninger til at håndtere klimaudfordringer osv.

Fra at forstå til at løse

Som vist i det foregående rummer 'anvendt historie' en række muligheder for at udfolde centrale dele af historiefaget, men selvfølgelig vil man som lærer også møde nogle udfordringer. Min erfaring er, at eleverne ofte oplever overgangen fra det at forstå fortiden til at omsætte denne forståelse til en løsning som meget svær. Årsagen er som regel, at den forståelse, der kommer ud af en historisk undersøgelse, typisk er partikulær og ekstrem kompleks, mens udviklingen af en løsning kræver generalisering og forenkling.

At eleverne oplever en udfordring på dette punkt, er ikke så mærkeligt, hvis man tænker nærmere over formuleringen i det faglige mål. Der står, at det handler om at "*forstå og løse problemer i nutiden*". Ordet "*forstå*" er tæt forbundet med hermeneutikken og peger på en interesse for fænomenens egenart, mens ordene "*løse problemer*" snarere indebærer en nytte- og handlingsorienteret perspektiv. Og for at kunne handle (eller at lægge op til handling, som en løsning skal gøre) vil man altid være nødt til at foretage forenklinger og træffe valg, der reducerer kompleksiteten. Selve den opgave, der ligger i anvendelsen af historie, indeholder altså i sig selv en gordisk knude, idet "*det at skulle forstå*" kræver kompleksitet, mens løsningen/handlingen ikke kan rumme alt for meget kompleksitet.

Jeg tænker dog, at elevernes frustrationer over overgangen fra forståelse til løsning kan bruges konstruktivt til at reflektere over, at en handling kræver et valg mellem og en frasortering af rationaler. Og refleksionen dette menneskelige grundvilkår kan så være et væsentligt dannelsesmæssigt bidrag ved anvendt historie.

Altafgørende ikke at glemme refleksionen...

Lad os slutte af med at kaste blikket på formuleringen af det faglige mål en sidste gang. Som sagt står der, at eleverne skal "*opnå indsigt i, hvordan historiefaget kan medvirke til at forstå og løse problemer i nutiden*". Ovenfor har vi set, at en del af den indsigt, som eleverne skal opnå, består i at undersøge fortidige forhold og at spejle nutiden i fortiden for at forsøge at trække en lære ud.

Men som bekendt er hele spørgsmålet, om og på hvilken måde vi kan lære af historien, omdiskuteret. Helt grundlæggende er problemet, at det at finde et mønster eller at udpege relevante paralleller mellem begivenheder altid vil bygge på en fortolkning af, hvad der væsentligt at hæfte sig ved. Og netop fordi det er en fortolkning, kan vi ikke være sikre på, hvilke analogier vi skal lægge til grund for vores handlinger.

Disse vigtige faglige erkendelser er det vigtigt også at inddrage i undervisningen, således at den *indsigt*, som eleverne opnår, også består i en mere reflekteret omgang med fortidsanalogier og en forståelse for, at sådanne paralleller nok kan tjene som inspirationskilder for handlinger, men ikke er udtryk for sikker viden. En sådan refleksion kan altså sætte fokus på de begrænsninger, der er ved anvendt historie, og forhåbentlig bidrage til, at eleverne senere i livet afholder sig fra alt for en-dimensionel historiebrug.

Kreditering: Nikolaj Petersen, Egaa Gymnasium